

Горан Симеонов

От липсата на икономическо разузнаване страда националният интерес

Българското научно-техническо разузнаване работеше рамо до рамо с науката единствено в полза на България, категоричен е шефът на Асоциацията на разузнавачите

ВИЗИТКА:

Горан Симеонов е роден през 1946 г. Завършва английската гимназия в София и външна търговия във ВИИ „Карл Маркс“ (днес – Университет за национално и световно стопанство). От 70-те години работи в българското външнополитическо разузнаване, бил е на задгранична работа в близки и далечни страни, ръководил е една от основните ни резидентури. След 20 години служба за България напуска доброволно Първо главно управление заради несъответствие на професионалната клетва, която е подписал при приемането му в службите с промените в целите и задачите на разузнаването ни в онзи период. Вече трети мандат е председател на една от най-сериозните и активни неправителствени организации на гражданското общество у нас – Асоциацията на разузнавачите (АРЗ), която догодина ще отбележи своя 15-годишен юбилей.

- Отбелязвате петдесетгодишнината на българското научно-техническо разузнаване (НТР), а него вече го няма, което сигурно е тъжно, особено за хората, работили за него. Какво искате да кажете на обществото по повод на този юбилей?

- Най-напред ми позволете от името на УС на АРЗ да поздравя с празника нашите колеги от НТР-а и техните стотици сътрудници, които винаги работеха преди всичко за България, за нейния икономически просперитет. Самият факт, че нашият юбилей съвпада с 50 годишнината на Българската национална телевизия – нека да й е честито, е факт, показателен сам по себе си! Тя обаче оцеля, а НТР „живя“ само от 1959 до 1990 г. Което е жалко. От друга страна, свършеното от хората, които работеха там е много сериозен принос за развитието на българската икономика и наука и е повод за законна гордост.

- Колко сериозен е този принос, изчислен например в пари?

- Въпросът Ви е резонен, тъй като живеем в общество, в което всичко се измерва с пари. При нас беше друго, но ние и тук имаме своя отговор. Само за последните десет години на своето съществуване научното ни разузнаване осигури близо един милиард долара конкретен принос за българската икономика.

- Темата е сериозна, но доста хора си представяме горе-долу нещата така: едни хора в чужбина откриват нещо, едни наши хора, учени, можещи и знаещи, намират начин да им го откраднат. Има го и този поглед, нали знаете?

- Въпросът е уместен, но и не съвсем коректен. Защото както ние, така и на нас могат да ни откраднат. Все пак трябва да е ясно, че става дума за дейност, която макар и неофициална е всеобща практика в междудържавните отношения, и в общи линии е приет и активно използван инструмент на разузнаването – държавно, корпоративно и фирмено. Затова на професионален език навсякъде по света се говори не за кражба, а за „придобиване“ на информация. НТР има своята вътрешна легитимност и всяка държава, в борбата си за достойно място в света, включва в арсенала си и неговите специфични дейности - за да бъдат нейната нация и наука равни с най-развитите страни. За научноизследователска и развойна дейност в САЩ например се изразходват годишно над 700 милиарда долара и това позволява да се планират откритията, затова и около ¾ от круп-

ните пробиви във високите технологии стават именно в САЩ. Там е и най-кратък пътят за превръщането на научното откритие в краен продукт.

- Твърдите, че българският НТР е работил рамо до рамо с българската наука? Не е ли ползван главно за военни цели?

- И за военни, и за граждански цели. У нас например малко се знае, че още през 1947 г., със създаването на ЦРУ, Труман поставя пред него задачата за създаването на НТР. Днес мощни разузнавателни отдели имат всички големи американски корпорации, при това между тях и държавните структури има пълно взаимодействие. НТР-ът пък на Франция не случайно е смятан от САЩ за един от „най-опасните“. Създаден под ръководството на Де Гол, той извежда Франция до водещи позиции в ядрената промишленост, в електрониката, аерокосмическата индустрия и т.н. Един нагледен пример за далновидна държавна политика! Япония пък успя да измести до голяма степен САЩ от световния пазар за микроелектроника, тъй като над 70% от информацията за този отрасъл е придобита от японското разузнаване... и то точно в САЩ. Китайските спецслужби също имат своите големи успехи, особено във вербуването и изтеглянето от САЩ на етнически учени от китайски произход. И така е с всички водещи страни в света.

- Значи в България едни умни хора преди 50 години са се сетили, че няма защо да оставаме назад от световните практики?

- У нас в края на 50-те години става ясно, че само със земеделие и класически индустрии не можем да създадем високо жизнено равнище на народа. В този период в държавното ръководство вече има необходимата настройка, а има и технократи, които създават съответните национални програми с дефинирани приоритети в сферата на високите технологии, селското стопанство, химията и т.н. Всичко това, заедно с човешкия фактор и с държавническата воля за тяхното практическо внедряване и реализация водят до по-сетнешните успехи.

- Какви бяха приоритетните задачи за разузнавачите?

- В най-общи линии те се формираха от плановете за развитието на страната ни - финансовият еквивалент на НТР от 1980 до 1985 г. е около 600 милиона долара, а от 1986 до 1988 г. – повече от 350 милиона долара. Със своята конкретна дейност НТР-овци участваха в решаването на редица проблеми в индустриалното производство и в селското стопанство. Като започнахме с изграждането на основите на хай-тека - микроелектрониката, роботиката, цифрово-програмните устройства за металорежещи машини, лазерна техника, нови поколения материали за хай-тека, нови поколения военна техника, оптоелектронни прибори, щамове за антибиотици. По-късно можехме да решаваме дори задачи по доставката на цели технологични линии и с помощта на НТР бяха изградени някои съвършено нови отрасли – гъвкави автоматизирани производствени системи (ГАПС), производство на дискови устройства тип „Уинчестър“ с висока плътност на записа, производство на молекулярни филтри, на антибиотици от най-ново поколение за хуманната, а и за ветеринарната медицина. В селското стопанство – придобит бе посадъчен материал за високопроизводителни линии селскостопански култури, внесоха се отделни породи високопродуктивни животни и т.н. А според обобщени данни от 1980 г. само за едно десетилетие НТР е придобило в изпълнение на програмата „Електроника-С“ 487 броя документация с общ обем 38 582 страници и е доставило 102 образци в областта на производството на интегрални схеми, дискови запаметяващи устройства и микрокомпютри.

- Доста хора се питат – без КГБ бихте ли се справили?

- Много добре поставен въпрос. Защото преобладаващото мнение е, че ние сме били „сателит“ на КГБ. Архивите доказват – координацията между КГБ и нашия НТР и споделянето и обмена на част от най-ценната придобита информация дават основания за твърдението, че тези взаимоотношения са на абсолютно равнопоставена основа и съвсем не потвърждават твърдения от рода, че ние сме „изпълнявали задачи в интерес на СССР“. Трябва да се подчертае, че всяка от страните полагаше стремеж да реализира максимални ползи за себе си от това сътрудничество във финансов, технологичен и икономически аспект. Тук трябва да се добавят няколко цифри, показващи равностойния обмен на информация – от книгата на Баев.

- Не очаквам да издадете името на някой талант от управлението, и все пак?

- Няма да издавам никого – тази работа много успешно и ревностно я върши т.нар. Комисия за досиетата. Ръководството ѝ даже толкова надълбоко нагази в разузнавателната дейност, че в своите интервюта си позволява да препоръчва нови методи за привличане на агентура. Нищо чудно, след като я „осветиха“ на 100% едва ли може занапред да се действа с традиционните методи. Може би сме на прага на патентоването на нови „открития“ в нашата вековна професия?!

Все пак не можем да не отбележим изключително ценната информационна дейност на агента на българския НТР „Делон“, вербован по класическата рецепта, който от 1972 до 1984 г. работи във френскоезичните страни от Западна Европа. От януари 1973 г. до декември 1974 г. този човек изпраща 1209 научно-технически материала, 655 от които наистина са предоставени за сведение на КГБ. През 1976-1977 г. пък пак чрез „Делон“ в СССР са препратени 505 научно-технически документи, от тях 164 са по линия електроника. А в архивите на Седми отдел от 30 май 1978 г. се подчертава, че за периода 1976-1978 г. материалите, получени чрез „Делон“, са се увеличили с 12%, сравнено с 1973-1975 г., и според експертните оценки 3% от тези материали са „особено ценни“, 28% – „ценни“, а 54% представляват „информационен интерес“. Този агент на научно-техническото разузнаване е използван за изпълнение и на други разузнавателни задачи, свързани и с придобиване на документи за българското културно-историческо наследство.

- Държавна тайна ли споделяте пред ДУМА, г-н Симеонов?

- Не, това са данни, публикувани и в наскоро излязлата монография на доц. Йордан Баев „КГБ в България. Сътрудничеството между съветските и българските тайни служби – 1944-1991 г.“. Той е проучил архивите на ДС и е анализирал над 15 000 документа – и от български политически, дипломатически и военни документални колекции, и от американски, британски, руски и други чуждестранни архиви. Това, по мое мнение е едно добросъвестно историческо изследване по темата, за съжаление единственото досега. В тази връзка изпреварвам въпроса ви – не сме „изнасяли куфарчета“, нещо повече - и аз, и колегите ми не бихме имали нищо против цялата документация за ИНКО, единствената фирма, свързана с НТР, да бъде публикувана. За да се знае кой и как я източил, което се случи след 1990 г.. Тогавашният вицепремиер Луджев няма как да не помни. Пък и последният шеф на фирмата – Стамен Петров, в момента подвизаващ се в София, също и може, би трябвало да бъде питан и може би – дори разпитван за тези неща...

- Е, като беше толкова полезен НТР-ът, защо беше закрит?

- Естествен е въпросът ви, но според мен, вече е излишен. Трудно е да се намери логика в ликвидиранието на едно успешно действащо звено на разузнаването, при това с конкретен икономически принос за икономиката на своята държава. Убеден съм, че и хората които приеха този външен диктат обективно трудно биха намерили разумно оправда-

ние, защото имаше много начини и форми за да се съхранят поне хората – най-важният капитал за разузнаването но затова трябваше да се действа национално отговорно и професионално, а не под натиска на „гузната съвест“. В тази връзка е добре да се припомнят оценките, давани включително и в доклади на парламентарната комисия по разузнаване на Конгреса на САЩ от 1984 и 1986 г. В специалната справка на ЦРУ „Soviet Bloc Computers“ се посочва, че в рамките на СИБ България е безспорният лидер при производството на дискови запаметяващи устройства.

- А имате ли надежда „да се роди отново“ НТР-ът и има ли той място сега в комплекса Национална сигурност?

- Благодаря Ви за този въпрос. Защото той ми дава възможност да изложа накратко своето виждане за проблемите на целия комплекс Национална сигурност. Това от което българската държава се нуждае през последните 20 години е Национална доктрина, в която да бъдат заложени стратегическите приоритети пред българската нация и държава за следващите 15-20 години. Този основополагащ документ, приет с политически консенсус от Народното събрание, би трябвало, изхождайки от националния ни интерес, да определя основните принципи на взаимоотношенията на България със съюзниците от НАТО и ЕС, със световните икономически центрове Китай, Япония, Индия и Русия и най-вече отношенията ни със съседните балкански държави, заради историческите ни взаимоотношения и преди всичко предвид предстоящото им членство в ЕС. Съществуването на Националната доктрина ще позволи много по-ясно и решително да се определят стратегическите приоритети и параметри на комплекса национална сигурност, като веднъж завинаги се прекрати с промените „на парче“ и се премине към цялостна реформа в сектора. За целта е необходимо да се организира спешното създаване на законодателната основа на отделните звена на системата (армия, агенции и служби и др.), в която да бъдат разписани както пълномощията и прерогативите, така и субординацията и конкретното взаимодействие между тях. За да се случи всичко това ние с моите колеги считаме, че сегашният политически момент е много благоприятен, тъй като начело на държавата стоят лидери, свързани със системата на националната сигурност и към техния професионален капацитет е необходимо само да се добави национално отговорно поведение и патриотизъм, за да бъдат удовлетворени желанията и очакванията на цялата българска нация

И сега конкретно на Вашия въпрос - Един от основните компоненти на системата за национална сигурност е Националната разузнавателна служба, в която рано или късно ще се създаде звено с функциите на НТР. Защото няма държава, която да не търси и организира помощта на своите най-талантливи и компетентни професионалисти и учени в рамките на едно авторитетно НТР. Друг е въпросът в каква форма това ще бъде направено. Но не бива да има никакво съмнение, че приносът на такова звено в информационен и прогностичен план би допринесъл за правилните решения на държавното ръководство. В конкретен план – може би нямаше да има договор с „Джейлан холдинг“...

За да завърша по този въпрос бих искал да подчертая, че разформироването на българското НТР бе извършено под безпрецедентен външен натиск и бе форма на посегателство над националния ни суверенитет. Може би е време българските държавници да се ориентират най-накрая към защитата на националните ни интереси, като се отърсят от ширещия се манталитет на ръководители на „победена в Студената война държава“.